

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КОНСУЛЬТАТИВНА МІСІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

СОЦІАЛЬНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ
В РАМКАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АКЦІЇ
«16 ДНІВ ПРОТИ НАСИЛЬСТВА»
“ЩО ОБЕРЕШ ТИ?”

ЗВІТ
за результатами соціального експерименту «Що обереш ти?» в
м. Одеса

2023 рік

Звіт за результатами соціального експерименту «Що обереш ти?» в м. Одеса / Ковальова О., Березовенко Л. Одеса: ОДУВС, 2023. 19 с.

Затверджено на засіданні кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 08 від 13 грудня 2023 р.)

Авторський колектив:

КОВАЛЬОВА Олена – професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., с.н.с., керівниця Центру гендерної освіти ОДУВС.

БЕРЕЗОВЕНКО Любов – помічниця ректора з гендерних питань.

Звіт підготовлено у межах співпраці Одеського державного університету внутрішніх справ та Консультативної місії Європейського Союзу. Думки, погляди та рекомендації, викладені у цій публікації, належать авторам(-кам) і не обов’язково відображають офіційну політику чи позицію КМЄС.

ПЕРЕДМОВА

В рамках Всеукраїнської інформаційно-просвітницької акції «16 днів проти насильства» науково-педагогічним складом Одеського державного університету внутрішніх справ за підтримки Консультативної місії Європейського союзу в 2023 році було проведено соціальний експеримент «Що обереш ти?».

Метою експерименту було визначення рівня толерантності населення до різних проявів домашнього насильства та насильства за ознакою статі, а також підвищення рівня небайдужості громадськості у таких випадках та обрання безпечних стратегій втручання задля припинення випадків насильства та підтримки постраждалих осіб.

Для підвищення рівня обізнаності населення щодо проявів домашнього насильства та насильства за ознакою статі, можливих стратегій реагування на них з боку свідків, а також контактів, за якими постраждалі особи можуть отримати допомогу, Одеським державним університетом внутрішніх справ за підтримки Консультативної місії Європейського Союзу було розроблено та надруковано тематичний інформаційний буклет, який був поширений серед учасників та учасниць експерименту.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

На підготовчому етапі експерименту було обрано п'ять вірогідних ситуацій домашнього насильства та насильства за ознакою статі, свідками яких можуть стати оточуючі.

Ситуація 1. В соціальних мережах поширюється фото знайомої людини. Схоже, хтось хоче нашкодити їй.

Ситуація 2. В громадському транспорті чоловік притискається до дівчини, нав'язливо торкається її та робить коментарі щодо її зовнішності. При цьому дівчина почувається ніяково, намагається відійти, але через скупчення людей не може зробити цього.

Ситуація 3. Сусіди сваряться за стінкою, чутно звуки ударів, плач дитини.

Ситуація 4. На дитячому майданчику мати або батько сварячи дитину, ляскає її по сідницях та шарпає за одяг.

Ситуація 5. Колега / одногрупниця прийшла зранку із заплаканими очима та синцем на обличчі. На питання «Що сталося?» мовчить.

До кожної із ситуацій було запропоновано чотири можливих варіанти реагування з боку свідків, із яких кожен/на із респондентів/ок мали обрати один.

На наступному етапі були виготовлені постери до кожної із ситуацій (Додаток 1).

Біля кожного із варіантів реагування свідків були розміщені різнокольорові стікери та підготовлені спеціальні бокси для голосування, в які респонденти/ки опускали стікер, колір якого відповідав обраному варіанту реагування, якщо б вони особисто стали свідком такої ситуації.

Опитування в межах соціального експерименту проводилось в різні дні з 24 листопада по 10 грудня в 4-ох публічних локаціях м. Одеси, зокрема в парках Горького та Шевченка.

Курсанти університету пропонували перехожим взяти участь у експерименті та віддати свій голос щодо варіанту реагування до кожної із

ситуацій. Окремо наголошувалось на анонімності опитування, що дозволило респондентам відверто відповідати, висвітлюючи свої погляди на питання.

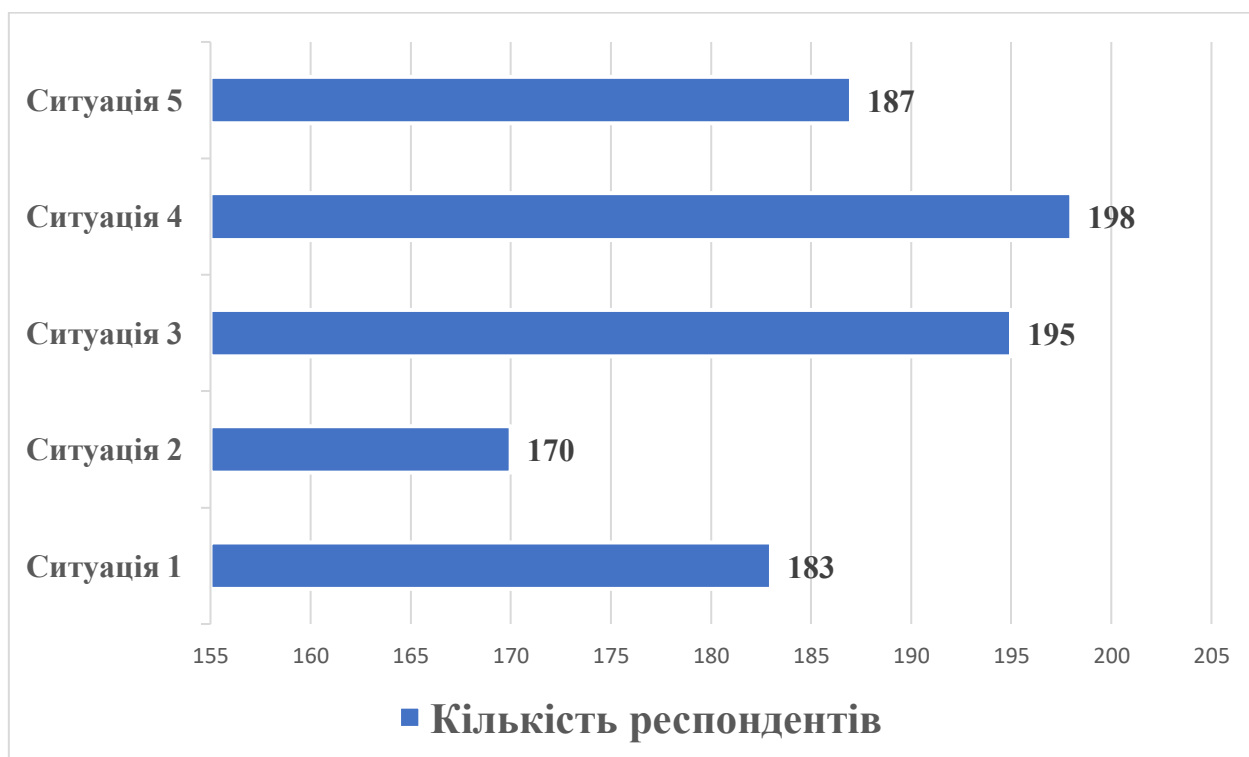
Кожній особі, яка взяла участь у експерименті, також було надано тематичний інформаційний буклет для свідків домашнього насильства або насильства за ознакою статі (Додаток 2).

На заключному етапі експерименту було підраховано кількість стікерів, які відповідають тому чи іншому варіанту реагування на кожну із ситуацій та підготовлено візуалізацію отриманих результатів.

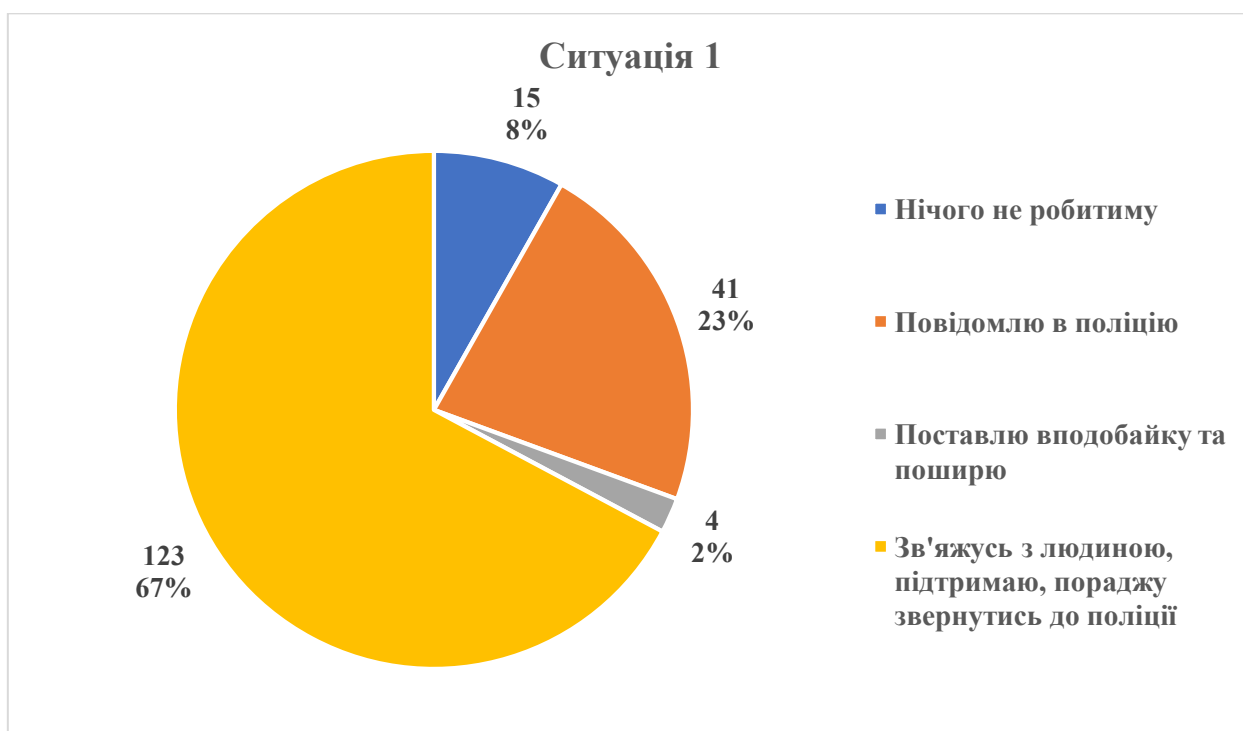
РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ

1. В цілому в опитуванні взяли участь 198 осіб, однак не всі з них обрали варіант реагування на кожну із запропонованих ситуацій. Так, найбільша кількість осіб зробили свій вибір щодо ситуації 4 (100%), найменша – щодо ситуації 2 (85,9%). Щодо ситуації 1 висловились 92,4% респондентів, ситуації 3 – 98,5% респондентів, ситуації 5 – 94,4% респондентів.

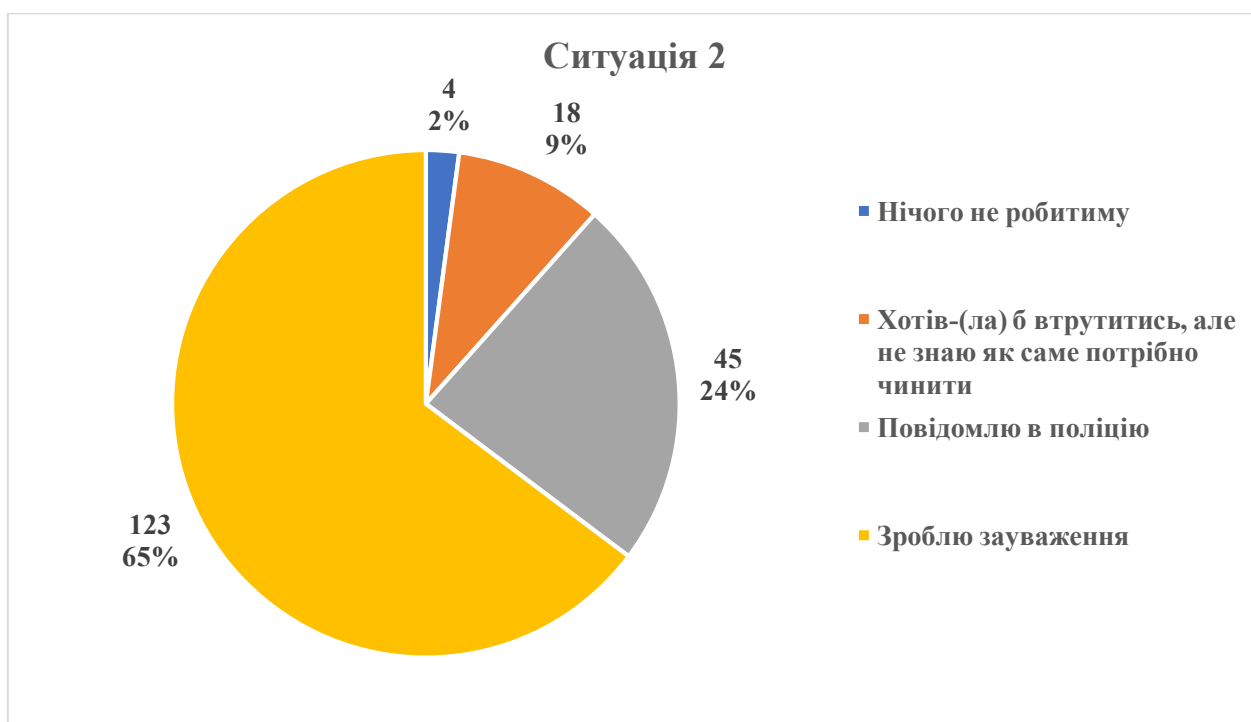
2. На питання «Що оберете?» до **ситуації 1** «Ви побачили як в соціальних мережах поширюються інтимні фото знайомої вам людини. Схоже, хтось хоче нашкодити їй» відповіді респондентів розподілились наступним чином:

- варіант 1 «Нічого не робитиму, оскільки це не моя справа» обрали 15 осіб (8,2%);
- варіант 2 «Повідомлю в поліцію» – 41 особа (22,4%);
- варіант 3 «Поставлю вподобайку та поширю у власних соціальних мережах. Вона сама винна, що таке допустила» – 4 особи (2,2%);
- варіант 4 «Зв'яжусь із цією людиною, підтримаю її та пораджу звернутись до поліції» – 123 особи (67,2%).

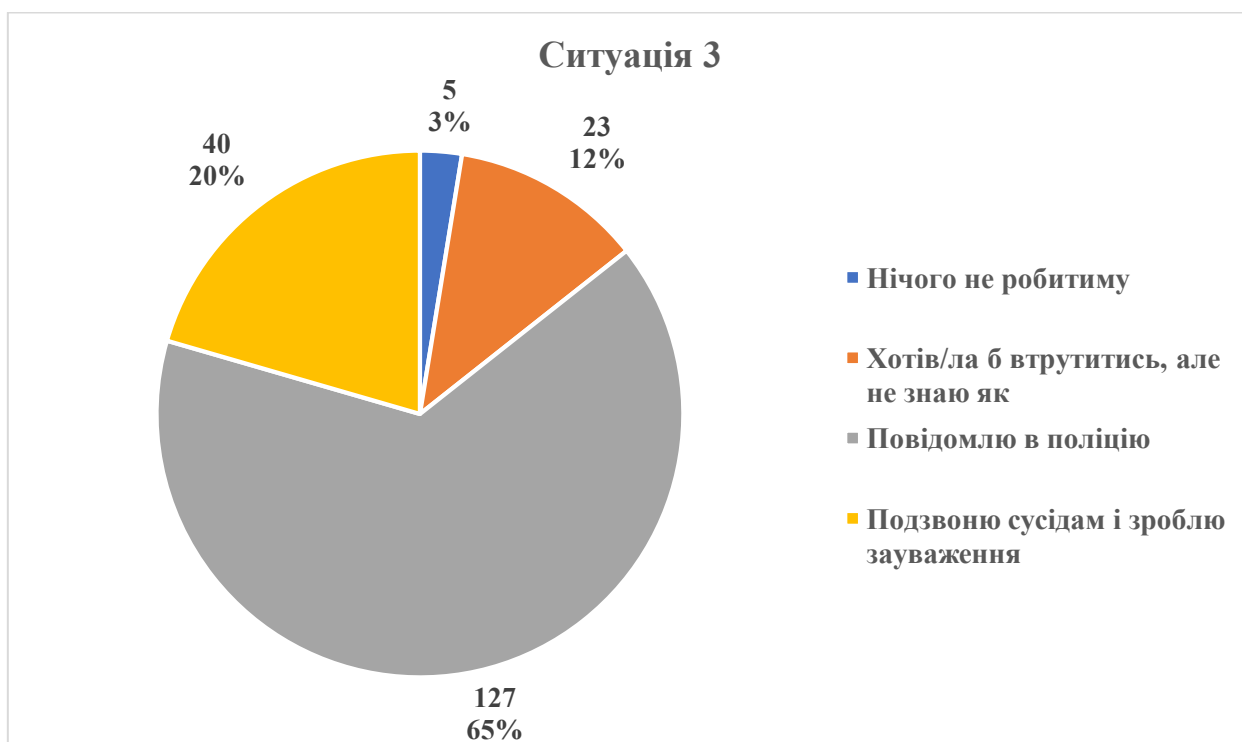
3. На питання «Що оберете?» до **ситуації 2** «В громадському транспорті ви бачите, як чоловік притискається до дівчини, нав'язливо торкається її та робить коментарі щодо її зовнішності. При цьому дівчина відчувається ніяково, намагається відійти, але через скупчення людей не може зробити цього» відповіді респондентів розподілились наступним чином:

- варіант 1 «Нічого не робитиму, оскільки це не моя справа» обрали 4 особи (2,4%);
- варіант 2 «Зловлю себе на думці, що хотів-(ла) б втрутитись, але не знаю як саме потрібно чинити в цьому випадку» – 18 осіб (10,6%);
- варіант 3 «Повідомлю в поліцію» – 45 осіб (26,5%);
- варіант 4 «Зроблю зауваження, що така поведінка не є прийнятною» – 123 особи (60,6%).

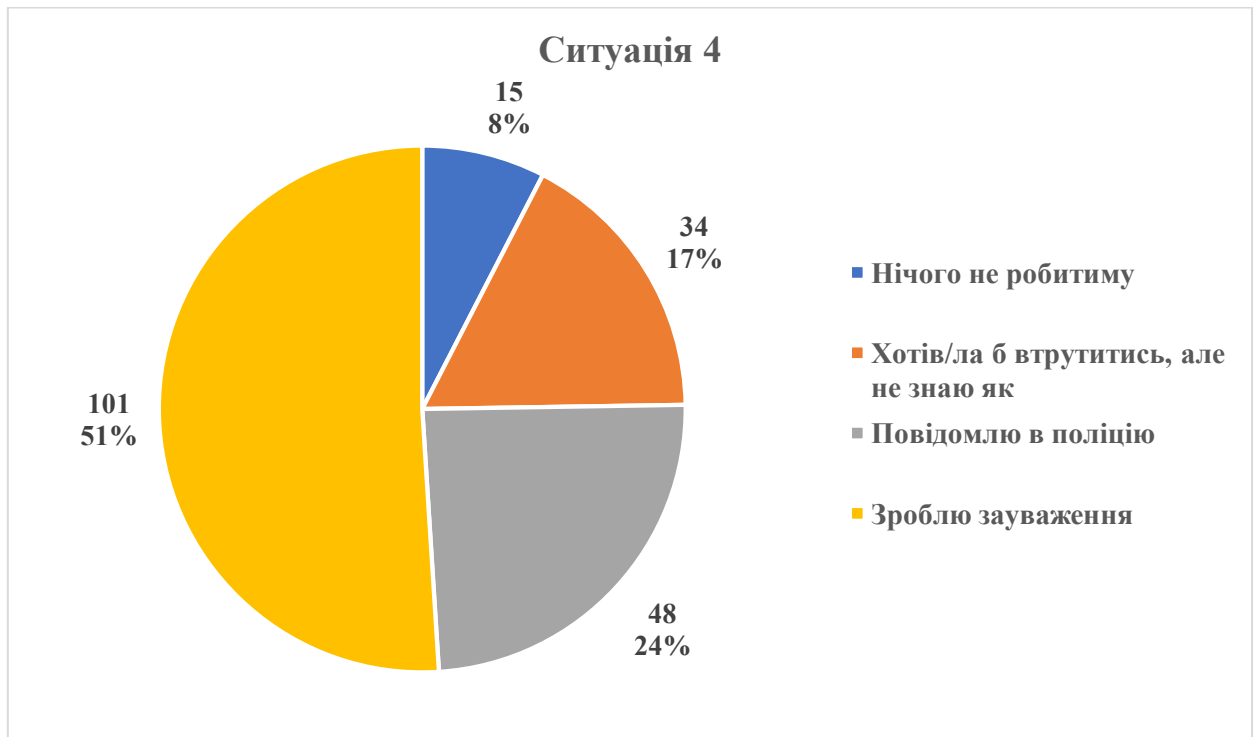
4. На питання «Що оберете?» до **ситуації 3** «Ви чуєте, як сусіди сваряться за стінкою, звуки ударів, плач дитини» відповіді респондентів розподілились наступним чином:

- варіант 1 «Нічого не робитиму, оскільки це не моя справа і я не маю втручатись в чужі сімейні конфлікти» обрали 5 осіб (2,6%);
- варіант 2 «Зловлю себе на думці, що хотів-(ла) б втрутись, але не знаю як саме потрібно чинити в цьому випадку» – 23 особи (11,8%);
- варіант 3 «Повідомлю в поліцію» – 127 осіб (65,1%);
- варіант 4 «Подзвоню сусідам і зроблю зауваження, що така поведінка не є прийнятною» – 40 осіб (20,5%).

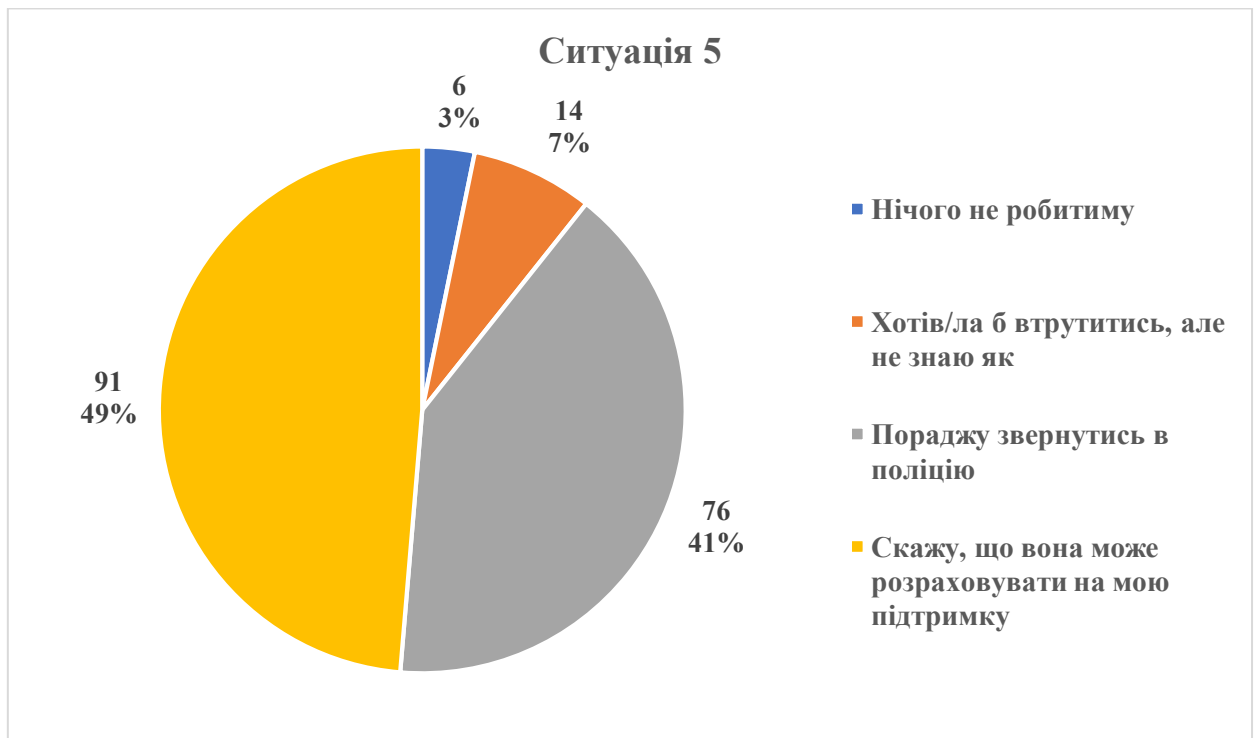
5. На питання «Що оберете?» до **ситуації 4** «Ви бачите, як на дитячому майданчику мати або батько сварячи дитину, ляскає її по сідницях та шарпає за одяг» відповіді респондентів розподілились наступним чином:

- варіант 1 «Нічого не робитиму, оскільки якщо з дитиною її родичі, немає за що хвилюватись, це звичайне виховання» обрали 15 осіб (7,8%);
- варіант 2 «Зловлю себе на думці, що хотів-(ла) б втрутись, але не знаю як саме потрібно чинити в цьому випадку» – 34 особи (17,2%);
- варіант 3 «Повідомлю в поліцію» – 48 осіб (24,2%);
- варіант 4 «Зроблю зауваження, що така поведінка не є прийнятною» – 101 особа (51%).

6. На питання «Що оберете?» до **ситуації 5** «Колега / одногрупниця прийшла зранку із заплаканими очима та синцем на обличчі. На питання «Що сталося?» мовчить» відповіді респондентів розподілились наступним чином:

- варіант 1 «Нічого не робитиму, оскільки це не моя справа» обрали 6 осіб (3,2%);
- варіант 2 «Зловлю себе на думці, що хотів-(ла) б втрутись, але не знаю як саме потрібно чинити в цьому випадку» – 14 осіб (7,5%);
- варіант 3 «Пораджу їй звернутись в поліцію та надам контакти місцевих служб підтримки постраждалих осіб» – 76 осіб (40,6%);
- варіант 4 «Скажу їй, що якщо вона захоче поговорити, може розраховувати на мою підтримку» – 91 особа (48,7%).

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного соціального експерименту «Що обереш ти?» можна зробити наступні висновки:

➤ переважна більшість респондентів/ок не толерують будь-які прояви домашнього насильства та насильства за ознакою статі і реагують, коли стають їх свідками. При цьому залишається певний відсоток людей, які не будуть втручатись у таких випадках, оскільки це не їх справа. Найбільший відсоток таких відповідей (8%) отримано щодо ситуацій 1 та 4, найменший (2%) – щодо ситуації 2;

➤ значна кількість людей готові повідомляти в поліцію про випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Найбільший відсоток таких відповідей (65%) отримано щодо ситуації 3, найменший (23%) – щодо ситуації 1;

➤ від 7% (ситуація 5) до 17% (ситуація 4) респондентів/ок зловили би себе на думці, що хотіли би втрутитись, але не знають як саме потрібно чинити в цьому випадку. Отже, важливо посилити інформаційно-просвітницьку роботу для свідків для підвищення обізнаності свідків щодо стратегій безпечного втручання та реагування на випадки домашнього насильства та насильства за ознакою статі;

➤ враховуючи, що найбільша кількість респондентів, серед тих, які не втручатимуться (8%) або не знають як правильно чинити в цьому випадку (17%) стосуються ситуації 4, доцільно посилити інформаційно-просвітницьку роботу, спрямовану на усвідомлення населенням того, що насильство – це не метод виховання дітей, а законодавство з питань запобігання та протидії домашньому насильству застосовується без дискримінації, зокрема за віком. Якщо ляскання по сідницям та шарпання за одяг є неприпустимими по відношенню до дорослих, вони так само шкідливі і заборонені щодо дітей. Крім того, важливо навчати громадськість ненасильницьким практикам виховання дітей.

Ситуація 1

Консультативна місія
Європейського Союзу
в Україні

Одеський державний
університет внутрішніх
справ

**ВИ ПОБАЧИЛИ, ЩО В
СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ
ПОШИРЮЮТЬСЯ ІНТИМНІ
ФОТО ЗНАЙОМОЇ ВАМ
ЛЮДИНИ. СХОЖЕ, ХТОСЬ ХОЧЕ
НАШКОДИТИ ЇЙ.**

Що оберете?

- 1** Нічого не робитиму, оскільки це не моя справа.
- 2** Повідомлю в поліцію.
- 3** Поставлю вподобайкута поширю у власних соціальних мережах. Вона сама винна, що таке допустила.
- 4** Зв'яжусь із цією людиною, підтримаю її та пораджу звернутись до поліції.

Ситуація 2

Консультативна місія
Європейського Союзу
в Україні

Одеський державний
університет внутрішніх
справ

В ГРОМАДСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ ВИ БАЧИТЕ, ЯК ЧОЛОВІК ПРИТИСКАЄТЬСЯ ДО ДІВЧИНИ, НАВ'ЯЗЛИВО ТОРКАЄТЬСЯ ЇЇ ТА РОБИТЬ КОМЕНТАРІ ЩОДО ЇЇ ЗОВНІШНОСТІ. ПРИ ЦЬОМУ ДІВЧИНА ПОЧУВАЄТЬСЯ НІЯКОВО, НАМАГАЄТЬСЯ ВІДІЙТИ, АЛЕ ЧЕРЕЗ СКУПЧЕННЯ ЛЮДЕЙ НЕ МОЖЕ ЗРОБИТИ ЦЬОГО.

Що оберете?

- 1** Нічого не робитиму, оскільки це не моя справа.
- 2** Зловлю себе на думці, що хотів-(ла) б втрутитись, але не знаю як саме потрібно чинити в цьому випадку.
- 3** Повідомлю в поліцію.
- 4** Зроблю зауваження, що така поведінка не є прийнятною.

Ситуація 3

Консультативна місія
Європейського Союзу
в Україні

Одеський державний
університет внутрішніх
справ

**ВИ ЧУЄТЕ ЯК СУСІДИ
СВАРЯТЬСЯ ЗА СТІНКОЮ,
ЗВУКИ УДАРІВ, ПЛАЧ
ДИТИНИ.**

Що оберете?

- 1** Нічого не робитиму, оскільки це не моя справа і я не маю втручатись у чужі сімейні конфлікти.
- 2** Зловлю себе на думці, що хотів-(ла) б втрутись, але не знаю як саме потрібно чинити в цьому випадку.
- 3** Повідомлю в поліцію.
- 4** Подзвоню сусідам і зроблю зауваження, що така поведінка не є прийнятною.

Ситуація 4

Консультативна місія
Європейського Союзу
в Україні

Одеський державний
університет внутрішніх
справ

**ВИ БАЧИТЕ, ЯК НА ДИТЯЧОМУ
МАЙДАНЧИКУ МАТИ АБО
БАТЬКО СВАРЯЧИ ДИТИНУ,
ЛЯСКАЄ ДИТИНУ ПО СІДНИЦЯХ
ТА ШАРПАЄ ЗА ОДЯГ.**

Що оберете?

- 1** Нічого не робитиму, оскільки якщо з дитиною її родичі, немає за що хвилюватись, це звичайне виховання.
- 2** Зловлю себе на думці, що хотів-(ла) б втрутись, але не знаю як саме потрібно чинити в цьому випадку.
- 3** Повідомлю в поліцію.
- 4** Зроблю зауваження, що така поведінка не є прийнятною.

Ситуація 5

Консультативна місія
Європейського Союзу
в Україні

Одеський державний
університет внутрішніх
справ

**КОЛЕГА/ОДНОГРУПНИЦЯ
ПРИЙШЛА ЗРАНКУ ІЗ
ЗАПЛАКАНИМИ ОЧИМА ТА
СИНЦЕМ НА ОБЛИЧЧІ.
НА ПИТАННЯ «ЩО
СТАЛОСЬ?» МОВЧИТЬ.**

- 1** Нічого не робитиму, оскільки це не моя справа.
- 2** Зловлю себе на думці, що хотів-(ла) б втрутитись, але не знаю як саме потрібно чинити в цьому випадку.
- 3** Пораджу їй звернутись в поліцію та надам контакти місцевих служб підтримки постраждалих осіб.
- 4** Скажу, що якщо вона захоче поговорити, може розраховувати на мою підтримку.

«НУЛЬОВА ТОЛЕРАНТНІСТЬ» ДО НАСИЛЬСТВА — ознака цивілізованого суспільства

ПРОЯВІТЬ НЕБАЙДУЖІСТЬ

- Байдужість виправдовує насильство.
- Байдужість оточуючих посилює відчуття безкарності у кривдника та незахищеності у постраждалої особи.
- Домашнє насильство – це не особиста справа, це – правопорушення, за яке передбачена відповідальність.
- Насильство породжує насильство, психологічні розлади у дітей та жорстокість.
- Саме ваша небайдужість може розірвати коло насильства.

ПОТУРБУЙТЕСЬ ПРО БЕЗПЕКУ ПОСТРАЖДАЛИХ

- Викликайте поліцію та швидко медичну допомогу за необхідності.
- Повідомляйте про відомі факти домашнього насильства, зокрема щодо дітей, бо це є вашим обов'язком (частина 3 статті 19 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

ЗБЕРЕЖІТЬ ТА ПЕРЕДАЙТЕ ПОЛІЦІЇ АБО ПОСТРАЖДАЛІЙ ОСОБІ ДОКАЗИ НАСИЛЬСТВА

- Зафіксуйте факти погроз або безпосередньо насильства на аудіо або відео.
- Не відмовляйтесь надавати свідчення поліції, вони також є доказами. Саме ваші свідчення можуть допомогти розірвати коло насильства.

Відсутність доказової бази стає причиною уникнення кривдником відповідальності.

ПОРАДЬТЕ ПОСТРАЖДАЛІЙ КОНТАКТИ, ЗА ЯКИМИ ВОНА МОЖЕ ЗВЕРНУТИСЬ ПО ДОПОМОГУ

- За можливості надайте їх в письмовому вигляді або переконайте записати в телефон.

КОНТАКТИ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ

Поліція

☎ 102

Служба у справах дітей

☎ (048) 724 80 54; ☎ (048) 797 22 02

ІНФОРМАЦІЙНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Урядова «гаряча лінія» ☎ 1547

Національна «гаряча лінія» ☎ 116 123

Національна «гаряча лінія» для дітей та молоді
☎ 116 111

Муніципальна «гаряча лінія» ☎ (048) 73-73-103

ПСИХОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА

«Гаряча лінія» психологічної підтримки для чоловіків
☎ (067) 752-23-45; ☎ 23-45* (Vodafone та Lifecell)

Мобільні бригади соціально-психологічної
допомоги

☎ (048) 793 46 01; ☎ (098) 050 94 43; ☎ (063) 207 56 83

Центр допомоги особам, які постраждали від
домашнього насильства та/або насильства за
ознакою статі

☎ (048) 705 54 12; ☎ (048) 705 54 13; ☎ (048) 763 04 40

МЕДИЧНА ДОПОМОГА

Міський центр невідкладної медичної допомоги

☎ 0-822-50-15-50; ☎ 15-50

ГІНЕКОЛОГІЧНІ КАБІНЕТИ БЕЗБАР'ЕРНОГО ДОСТУПУ:

КНП «Пологовий будинок №7» ☎ (048) 766 85 05

Жіноча консультація №8 ☎ (048) 765 64 94

Жіноча консультація №9 ☎ (048) 796 25 30

ПРАВНИЧА ДОПОМОГА

Національна «гаряча лінія» безоплатної правничої
допомоги

☎ 0 800 213 103

Одеський місцевий центр з надання безоплатної
вторинної правничої допомоги

☎ (048) 726 14 45; ☎ (048) 726 14 44

Консультативна місія
Європейського Союзу
в Україні

Одеський державний
університет внутрішніх
справ

**ЯКЩО ВИ
СТАЛИ
СВІДКОМ
ДОМАШНЬОГО
НАСИЛЬСТВА
АБО
НАСИЛЬСТВА
ЗА ОЗНАКОЮ
СТАТІ**

ЩО ТАКЕ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ТА НАСИЛЬСТВО ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ?

Домашнє насильство вчиняється з боку родичів (ст.3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»).

Насильство за ознакою статі вчиняється з боку будь-яких інших осіб.

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО

- словесні образи, залякування, погрози
- приниження, безпідставна критика
- шантажування, переслідування
- ізоляція, заборона бачитись чи спілкуватись з близькими людьми, тощо.

ФІЗИЧНЕ НАСИЛЬСТВО

- ляпаси, потиличники
- кусання, удушення, штовхання, побиття
- примус пити або їсти те, що шкодить здоров'ю (алкоголь, наркотики), тощо

ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО

- позбавлення житла, їжі, одягу та іншого майна, на які постраждала особа має право
- заборона навчатися або працювати, тощо

СЕСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО

- примус до статевих контактів у небажаний час або в небажаний формі, примус до спостереження статевих контактів кривдника з іншими особами
- зґвалтування, підглядання, домагання
- поширення в Інтернеті інтимних фото без згоди людини
- залучення до порноіндустрії чи секс-бізнесу, тощо

НЕБАЙДУЖІСТЬ РЯТУЄ ЖИТТЯ

Якщо ви є свідком домашнього насильства або насильства за ознакою статі, не залишайтеся байдужими. Ваша небайдужість може запобігти спричиненню шкоди іншій людині.

Ви можете обрати один із запропонованих інструментів втручання, розроблених у рамках міжнародної освітньої програми Stand Up та адаптованих Одеським державним університетом внутрішніх справ. Більш детально з програмою можна ознайомитись за посиланням

При цьому завжди пам'ятайте про особисту безпеку.

Delay — Допоможіть згодом

Зверніться до постраждалої особи. Скажіть, що те, що сталося, не є нормальним. І що це точно не її/його провина. Висловіте необхідну підтримку та порадьте контакти, за якими можна звернутись по допомогу. Інколи достатньо просто проявити трохи емпатії.

Delegate — Долучайте інших

Покличте когось, хто є поруч, і запитайте, чи можуть вони щось з цим зробити. Ви можете долучити того, хто знаходиться при виконанні службових обов'язків: охоронця(-ницю), водія, поліцейського(-у). Попросити когось іншого допомогти — це теж допомога.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬСТВО ЗАВЖДИ ЛЕЖИТЬ НА КРИВДНИКОВІ

Document — Документуйте

Перед тим, як увімкнути камеру, не забувайте, що ви робите це, щоб підтримати особу, яка зазнає насильства, а не щоб просто записати щось цікаве. Найголовніше — поцікавтесь у особи, яка зазнала насильства, що вона хоче зробити з записом. Ніколи не розміщуйте запис в Інтернеті та не використовуйте його без дозволу.

Direct — Допоможіть прямим втручанням

Зверніться до особи, що вчиняє насильство. Скажіть їй, що те, що вона робить, не є нормальним. Однак не вступаєте в суперечки. Просто попросіть її залишити особу, що зазнає насильства, у спокої. Використовуйте прямі дії лише у крайньому випадку для запобігання подальшому насильству. Ваша безпека та безпека людини, що зазнає насильство, має завжди залишатись на першому місці.

Distract – Відволікайте

Це непрямий спосіб відвернути увагу того, хто вчиняє насильство. Способи відволікати увагу:

- запитати як пройти кудись, котра година або де знаходиться найближчий банкомат,
- «випадково» щось випустити з рук або щось розбити,
- просто стати поруч і нічого не говорити.